

Тетяна ХМІЛЬ

*к.філос.н., доцент, доцент кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Всеосяжний розвиток глобалізації, який сьогодні охопив усі виміри суспільного життя, змінює усталений світовий економічний порядок, механізм функціонування міжнародної політики, характеристику її ключових суб'єктів, передусім держави. Як наслідок, зазнає певних змін така властивість держави, як її суверенітет.

У соціологічній енциклопедії суверенітет визначається як «термін означаючий незалежність та самостійність історичного (політичного) суб'єкта у своєму розвитку, у вирішенні внутрішніх і зовнішніх завдань, в організації взаємодії з іншими суб'єктами». У державно-правовому сенсі термін «суверенітет» вперше був застосований у Франції в XVI ст. французьким політиком, професором права в Тулузі Ж. Боденом. У подальшому ідея суверенітету отримала розвиток у працях Т. Гоббса, У. Блекстоуна, Ж.-Ж. Руссо та ін. У сучасних умовах класичне поняття суверенітету втрачає своє значення, що проявляється у зміні позицій національних держав. Зростає кількість недержавних суб'єктів (глобальних міждержавних та міжнародних об'єднань), яким держава передає частину своїх функцій. Обмежується влада національного уряду, держава в цілому, як сукупність органів, стає не обов'язковою, відповідно уряди мають все менше можливостей управляти своїми корпораціями [1, с. 6]. В результаті таких пертурбацій держави втрачають свою національну ідентичність, що веде до ослаблення національно-державного суверенітету та буде потребувати створення і розширення нових політичних інститутів на наднаціональному рівні.

Безумовно, падіння ролі національних держав і ослаблення їхнього суверенітету пов'язане з бурхливим розвитком сфери наднаціональних та глобальних відносин, викликаних цілою низкою причин і обставин. На думку німецького соціолога У. Бека, серед головних чинників, що підтримують феномен глобалізації, можна виділити: 1) розширення географії й наростаючу щільність контактів у сфері міжнародної торгівлі й фінансових ринків; 2) триваючу інформаційну й комунікаційно-технологічну революцію; 3) популяризацію вимог дотримання прав людини; 4) глобальний характер розвитку інфраструктури масової культури; 5) посилення ролі у світовій політиці транснаціональних гравців (концернів, МНПО, ООН і т. д.); 6) глобалізацію злиденності; 7) повсюдне руйнування навколишнього середовища; 8) сплеск транскультурних конфліктів на місцях [2, с. 51].

За останнє півстоліття в політичному житті майже всіх держав світу відбулися такі зміни, які поставили питання не лише про переосмислення поняття суверенітету, але навіть, призвели до спроб його повного нівелювання. Які саме фактори вплинули на формування сучасних уявлень про політико-правовий зміст суверенітету? Серед найбільш помітних змін, які відобразилися на політичній свідомості та практиці функціонування держав і суспільства після Другої світової війни, стало прискорене зростання індивідуальної свободи, тобто експансія прав людини та демократії. Безумовно, потужний імпульс цьому процесу надав трагічний підсумок Другої світової війни. Наприкінці 1940-х – поч. 1950-х років була створена правозахисна «інфраструктура» сучасного світу: у 1948 р. прийняті Загальна декларація прав людини і громадянина та Конвенція про запобігання злочину геноциду й покарання за нього, у 1950 р. – Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та ін. Інтенсивно починає формуватися ціла галузь міжнародного права – міжнародно-правовий захист прав людини. Посилення гуманістичної компоненти в поглядах на міжнародні відносини і, як наслідок, сама система міжнародного права стала потужним стимулом для критики суверенітету та пошуку можливостей його обмеження. Держава втрачає свою ключову компетенцію в галузі прав людини, надаючи своїм громадянам право захищати порушені права у міжнародних органах і організаціях. Більше того, як свідчить практика, систематичне і грубе порушення державою демократичних принципів, у тому числі основоположних прав і свобод людини, може стати приводом до так званої гуманітарної інтервенції. Поява нових міжнародних інститутів спричинила сукупне збільшення міжнародних зобов'язань, якими виявилися пов'язані різні держави. Уявлення про суверенітет змінюються у мірі зростання взаємозалежності держав. Стверджувати, що держави сьогодні настільки ж суверенні, як п'ятдесят років тому, означало б ігнорувати дійсність. Масштаб взаємозалежності, породжений лавиною міжнародних норм, такий, що держави дедалі більше відчувають тягар міжнародних зобов'язань, кількість яких постійно зростає. У певний момент «прийняті правові норми набувають самостійної логіки і починають жити власним життям» [3]. Але при цьому за державою залишається функція забезпечення суверенітету людини і громадянина, умовою реалізації та сутністю якого є свобода для встановлення того мінімуму безпеки, що дозволяє громадянину відчувати свою захищеність та цінність. На думку Ж.Мере, «новітня свобода не може бути пізнана і втілена поза зв'язком індивідуального і універсального, який встановлює і захищає держава-суверен. Крайній сенс моєї свободи полягає у тому, що, перебуваючи у сфері управління суверена, я уникаю насильницької смерті – я зберігаю своє життя» [4, с. 178]. Тим самим стверджується та зміцнюється сучасний проект суверенітету держави, який протягом XX століття був майже

зруйнований – новітня свобода гарантується зусиллями держави заохотити індивіда бути громадянином.

Список використаних джерел

1. Кузнецова, Е. Западные концепции государственного суверенитета // Международные процессы. – 2006. – Т. 4. – № 2 (11). Май-август. – Режим доступа: <http://www.intertrends.4ru/eleventh/007>.
2. Бек Ульрих. Национальное государство утрачивает суверенитет // Сумерки глобализации: Настольная книга антиглобалиста: Сб. – М.: ООО «Издательство АСТ: ЗАО НПП «Ермак»», 2004. – С. 46 – 53.
3. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : монографія / Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, С. Г. Серьогіна та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. – К. : Ред. журн. «Право України», 2012. – 336 с. – Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1218>.
4. Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади. / Перекл. з французької Л. Коконевича / Жерар Мере. – Львів: Кальварія, 2003. – 216 с.

Юрій ХОМІЧ

*аспірант кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОУПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У КОНТЕКСТІ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

Діяльність держави в напрямі формування дієвого механізму забезпечення суспільної безпеки та правопорядку є складним і багатовимірним процесом, що базується на оновленні, удосконаленні та адаптації національного законодавства щодо організації, засобів, інструментів та механізмів діяльності правоохоронних органів. Водночас актуалізується завдання реформування функцій, структури та повноважень таких органів з метою підвищення ефективності та сталості їх функціонування. У сучасних умовах адміністративної реформи особливого значення набуває проблема удосконалення системи правового регулювання управління всіма державними органами, у тому числі й правоохоронними органами.

Сучасний етап розвитку нашої держави ознаменувався кардинальними перетвореннями в організації й діяльності органів влади. Не залишилися осторонь і органи внутрішніх справ – останнім часом була розроблена низка пропозицій щодо їх реформування. Нині триває робота над розробкою проекту Концепції реформування органів

внутрішніх справ України, у якій має бути модель такого реформування. На порядку денному стоять питання щодо подолання корупційних проявів та підвищення авторитету зазначених органів, рівень довіри громадян до яких залишається стабільно низьким багато років. Адже діяльність держави в напрямі формування дієвого механізму забезпечення суспільної безпеки та правопорядку є складним і багатовимірним процесом, що базується на оновленні, удосконаленні та адаптації національного законодавства щодо організації, засобів, інструментів та механізмів діяльності правоохоронних органів. Водночас актуалізується завдання реформування функцій, структури та повноважень таких органів з метою підвищення ефективності та сталості їх функціонування.

Інтеграція України в європейські структури неможлива без комплексного вирішення проблем оптимізації функціональної та організаційної структури, складу й чисельності правоохоронних органів, удосконалення їх діяльності з метою підвищення рівня захисту прав і свобод громадян, посилення боротьби зі злочинністю та корупцією, поліпшення якості зв'язків міліції з населенням, упорядкування форм і методів оперативно-службової діяльності відповідно до суспільних вимог та стандартів. Реформування правоохоронних органів України – важлива передумова становлення громадянського суспільства, поглиблення його демократизації та побудови правової держави. Механізм реформування правоохоронних органів – складний процес, що має свої нормативно-правові закономірності, послідовні етапи та відповідний алгоритм реалізації. Специфіка діяльності правоохоронних органів, що полягає у повсякденному виконанні обов'язків щодо забезпечення правопорядку і законності, постійній готовності будь-коли допомогти громадянам, захистити людей вимагає виваженого ставлення до регулювання правового поля функціонування кожного правоохоронного органу. Усяка поспішність у цьому процесі або його ігнорування, будь-які екстрені та «революційні» зміни можуть призвести до виникнення ризику неконтрольованості оперативної обстановки в країні або окремих регіонах, зниження ефективності протидії злочинності, втрати кваліфікованих кадрів тощо.

Діяльність держави в напрямі формування дієвого механізму забезпечення суспільної безпеки та правопорядку є складним і багатовимірним процесом, що базується на оновленні, удосконаленні та адаптації національного законодавства щодо організації, засобів, інструментів та механізмів діяльності правоохоронних органів. Водночас актуалізується завдання реформування функцій, структури та повноважень таких органів з метою підвищення ефективності та сталості їх функціонування. Інтегрованість завдання раціоналізації управлінської діяльності органів внутрішніх справ в такому контексті обумовлена намаганням і потребою адаптувати більш консервативну за змістом